

ACC. N:R M. 14847:1-9.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Ola Carlberg, Malmö*
Härad: *Albo* Berättare: *" " "*
Socken: *Fågeltofta* Berättarens yrke: *f. d. folkskollärare*
Uppteckningsår: *1959* Född år *1883 i Fågeltofta*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

* Obs! sid. 7-9
annan berättare:
Albert Hansson,
född år 1910 i S. Olf

*Gal och andra finrum. s. 1-9.
(skisser a sid. 6 och 9.)*

LUF 112

17/8-59

M.14847.

Albo.
Ej under

F o l k l i v s a r k i v e t,

L U N D

Härmed komplettering till den av mig härom dagen lämnade uppteckningen från arrendator Carl Trulssens i Frörum nr 3 av Fågeltefta.

1. Planskiss över förutvarande bostadshus.
2. Beskrivning över nya bostadshuset jämte planritning över detta .Uppgifterna lämnade av nuvarande ägaren Albert Hanssen.

Malmö den 30. 7 1959

Högaktningsfullt

Ola Carlberg
Adr. Slussgatan 5 Malmö Lp

Luf 112
1

Uppteckningarna avse arrendehemmanet under Kronovall, Frörum
n:r 3, som innehades av min fader Carl Trulsson 1881 - 1905.

Boningshuset, numera rivet, var sannolikt uppfört i slutet av
1700-talet. Det var 30 alnar långt och 8 alnar brett.

Något utrymme med benämningen 'sal' fanns ej i gården.

Boningshuset hade följande utrymmen: a) Sterset, b) "Försten" = För-
stugan, c) Skorstenen, en öppen skorsten med utbyggd bakugn åt norr,

d) Stugan, det enda rum, som hade eldstad, e) Hused, ett rum i för-
bindelse med stugan, troligen det samma, som det s.k. "baghused",
men vi kallade det helt enkelt Hused. I detta fanns en öppning
nertill på norra väggen, som ledde till en potatiskällare med
väggar av gråsten och tak av ekbalkar, täckta av jordtorvor,

samt f) Kistehused. Vår benämning på detta var egentligen "De
udasta hused", eftersom det låg ytterst på östra gaveln.

1. Sterset var ett rum på västra gaveln 7x8 alnar med golv av
kullersten. Ingen eldstad. I Sterset funnos följande föremål:

Vask med "vaskatuda", saltkar för nedsaltning ^{OW} fläsk m.m., ett
gammalt skåp av ek, hyvelbänk, kista för förvaring av mjöl, malt-

2

kvorn, diverse byk- och brygg-kar, stega för uppgång till "loftet", d.v.s. vinden. I ena hörnet fanns före 1890 sittpinnar för ett tjog höns, men sedan bereddades hönsen plats först i stallet och sedan byggdes särskilt hönshus.

Förstugan hade golv av flata stenar. I denna hade gåsabänken sin plats. Mittför förstugan var skorstenen. I muren vid ena sidan var en nisch, "luaholed", där man kunde elda o. bl. a. baka gilleskakor.

I en utbyggnad åt norr var bakugnen med bakugnsluckan inåt skorstenen.

Stugan på 7 × 8 alnar var, som nämnts, det enda rum, som hade eldstad.

I stugan var brädgolv utom på c; a en halv alns bredd utmed långsidorna, där det var lergolv under långbänkarna. Möblerna utgjordes av ett stort matbord, säng, soffa, kakelugnsbänk, "armastol", spis, pulpet, långbänkar och stolar samt en väggklocka. Pulpeten var en klaffpulpet av gammal typ med många olika smålådor och fack i den övre delen.

Över spisen sutto "stängerna", som vanligen användes för torkning av klädesplagg, men där man också kunde få se en rökt skinka, ett fårlår, rökta korvar eller annat matnyttigt. Stugan var familjens

2

allt i allo: dagrum, sängkammare, matrum, kök samt även arbetsrum eller verkstad för kvinnorna, när de kardade, vävde och spunno, för männen, när de om vinterkvällarna täljde "rivepinja", "silakacka" o.d. Ja, far själv flyttade in "hoggestocken" i stugan om vintrarna, när han skulle förfärdiga träskor till alla familjemedlemmarna. Man kan ju förstå, att det inte gick för sig att ha mattor på ett golv med så mångsidig användning. Nej, golvet bara fajdes=sopades med en grov kvast, och sedan stödde man över det med fin, vit sand, som man fuktat något, så att den band dammet. På söndag och helgdagar hände det nog, att man ovanpå sanden strödde finhackat enris, som luktade friskt och gott.

Men stugan kunde ibland få en än underligare användning. När det var riktigt smällkallt under vintern, fick den lilla hönsflocken logera under sängen, som hade sin plats i stugans ena hörn. För den öppna långsidan och gaveln stängdes med ribbhäckar, genom vilka hönsen kunde sticka ut huvuden och äta av matträgen, som sattes framför häckarna. Om till äventyrs någon höna skulle hitta på att värpa, togs hon fram och fick sin värprede i sänghalmen i

Kakelugnsbänkens ena hörn. När hon "gjort" ifrån sig, började hon kackla och släpptes då tillbaka till kamraterna under sängen. På natten fingo hönsen sitta på sin pinne i "stersed". Denna primitiva form av hönsskötsel praktiserades fram till omkr. 1890, därefter blev det ordnat på lämpligare sätt.

Omkring 1897-98 kom det mattor på golvet i stugan, (hemvävda) trasmattor. Ungefär samtidigt tapetserades väggarna. De hade förut varit kalkade. Gardiner förekom inte, men man hade ett slags jalousier, som sattes för fönstren på kvällarna.

"Huset", ett rum i förbindelse med stugan, storlek 6×8 alnar, hade golv av stampad lera. Det motsvarade sannolikt det s.k. "baghuset", men vi kallade det helt enkelt "hused". Det användes som sovrum för de äldre barnen samt tjänstfolket. Det inrymde förutom tre sängar, därav en "himlasäng", en väggfast garderob, en chiffonjer och en skänkbuffé. Dessutom fanns där nedgång till en jordkälla på längans norrsida samt en dörr ut till trädgården.

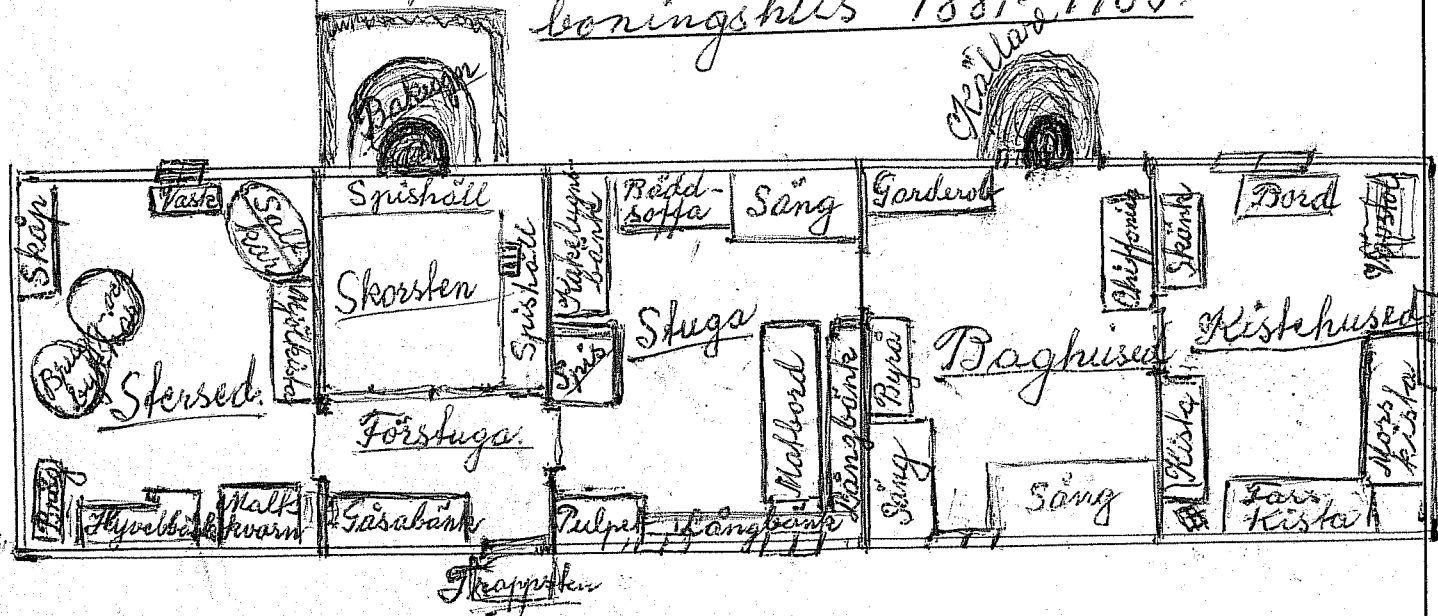
Utanför baghuset på östra gaveln var "kistehuset", som vi benämnde "di udaste hused", storlek 6×8 alnar. I detta fanns utom kistor-

na en skänk, ett bord, vävstol, varpor, boltor och spinnrockar samt garnvinda.

Mor vävde tyg till allt i klädväg, såväl till hegdagskläder som vardags arbetskläder, lakans och skjortväv, faltar, hästtäckan av nöthår etc. Materialet härtill var i allmänhet hemmaproducerat, ull från fåren, lin från gårdens "höralann", bråkat vid "brydegilled" i ortens brydestua och sedan häcklat, sjättat och spunnit i hemmet. Men jag har för mig, att varpen köptes hos någon garnhandlare. När räckan var färdigvävd, "fälldes" väven. Så hämtades skräddarmäster med gesäller och lärpojke, vanligen 4 personer, som skulle ha kost och logi i gården under tiden, som de sydde kläder åt familjemedlemmarna. Det brukade ta en fjorton dar eller tre veckor. Det var inte litet besvär för husmodern att utom de vanliga syslorna, dessutom laga mat och hålla bäddar till så mycket folk, och man kan knappast fatta, hur hon kunde hinna med och stå ut med så mycket arbete. Denna boningslänga revs 1907 el.-08 och ersattes med den nuvarande, som sedan dess undergått ändring och modernisering.

Bilaga nr 1. Till uppteckn. över det äldre boningshuset.

*Bottenplan över Carl Trulssons i Trörem nr 3
boningshus 1881-1905.*

Längd 30 alnar, bredd utvändigt 3 alnar

*Se tilläggsplan till denna
person. med. prot. s. 1-6*

Uppteckningen avser det nuvarande boningshuset å hemmanet n:r 3 Frörum, Fågeltofta, som numera fått beteckn. 24:5 Frörum.

Efter Carl Trulssons död 1905 övertogs arrendet av Per Lasson, som lät riva det gamla boningshuset omkr. 1907 och uppföra det nya, som sedan undergått renovering och modernisering 1942. När han frånträdde arrendet, lät han i förargelsen över, att inte hans son fick överta detsamma, hugga ned alla gamla fruktträd, däribland 4 st. härliga rikbärande körsbärsträd samt en kanträd av plommen- och äppelträd, som omgärdade "haen". Efter Per Lasson övertogs arrendet av Carl Larsson. När hans kontrakt gick ut, sålde Kronovalls gods samtliga arrendehemman i Frörum, och då inköptes det av nuvarande ägaren, Albert Hansson, som meddelat här relaterade uppgifter. Han har låtit anlägga ny trädgård omkr. 1940. Albert Hansson friköpte hemmanet 1936. Vid restaureringen 1942 förseddes boningshuset med frontespis, nya, moderna fönster och dörrar, reveterade väggar och tegeltak. Samtidigt gjordes också någon mindre omändring i rumsindelningen.

Något utrymme med benämningen sal finns ej heller i denna nyare byggnad. Respektive rumsutrymmens benämning och användning framgår av bilagda planskiss. Värmeledning för vardagsrum, kon-

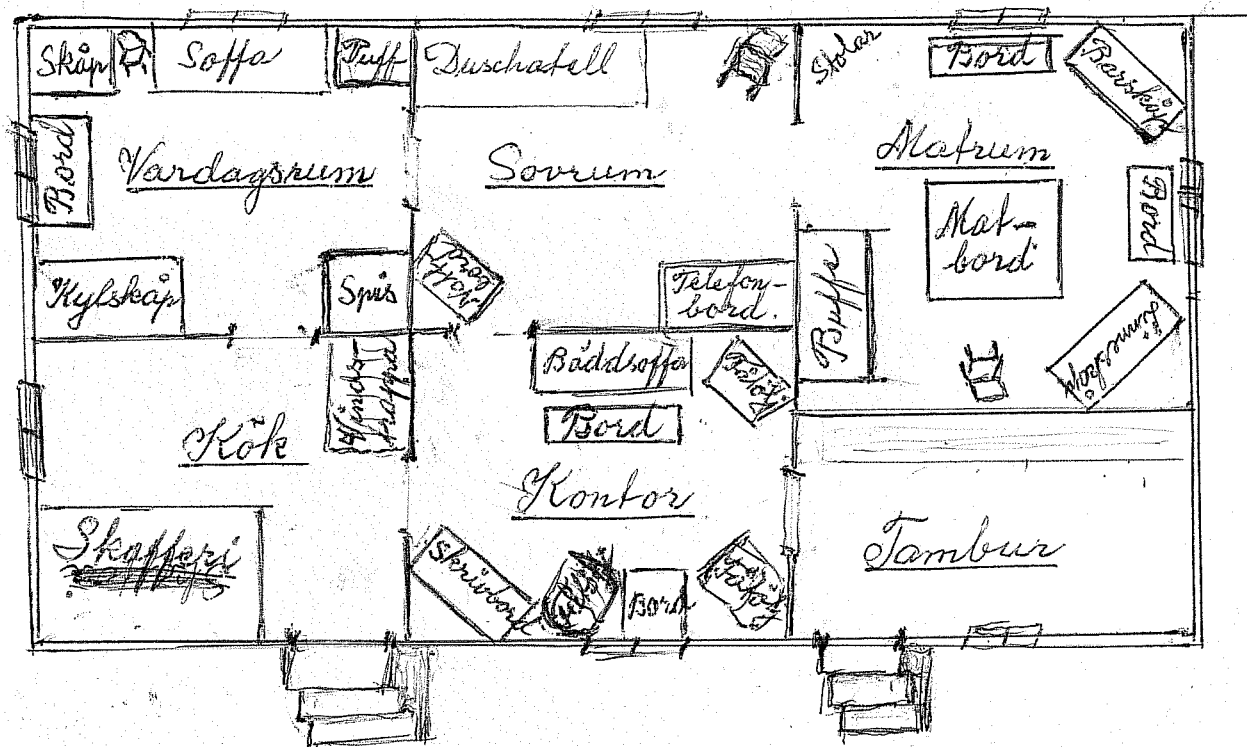
tor, sängkammare och ett vindsrum. Matrummet uppvärms med elektriskt element, dock ej i vardagslag utan endast vid de särskilda tillfällena, då man har gäster. I en mellandel (nisch) i ett linneskåp förvaras en soppterrin av gul keramik, en prydlig pjäs med dekorationer i vitt, dels blommotiv, dels änglar med keruber. Albert Hansson berättade, att hans mormor hade fått denna sopp-skål i bröllopspresent i slutet av 1860-talet. Två hennes syst-hade fått liknande pjäser, när de gift sig.

Elektrisk belysning inleddes i bostaden 1926. Förut användes fotogenlampa, både tak- och bordslampa. Vid julen satte man Ljus i de till högtiden putsade mässings- eller tennstakarna och tände dem under helgen. Matrummet användes ej i vardagslag utan står vanligen städat och redo att användas, när det kommer gäster. Nu för tiden hållas inga fester i hemmen, utan man anordnar dessa ute på restaurang eller andra näringsställen. Där hålles ej några tjänare på gården, utan den skötes av den egna familjen. I samband med boningshusets renovering 1942 erhöles barnen egna rum. Piano eller orgel finnes inte, men väl andra musikinstrument, såsom fiol, mandolin och cello. Spegel finns nu i både tambur, sängkammare och kök ävensom i barnens rum. I den gamla boningslängan hade man spegel endast i stugan. Spottkoppen hör inte nu mera till "möblemangot" i bostaden. Den är avskaffad.

Bilaga nr 2

Albert Hanssons i Frörum.

Planskiss över den nuvarande bostadslängan i
Frörum nr 24:5 = förutvarande Frörum nr 3.

Längd 15 m, bredd 8 m.

2